

GEORGIKOS

PIRMOJI KNYGA

Kas suteikia javams vešlumo, po koku žvaigždynu
Arti laukus ir vynuoges rišti prie guobų; kaip jaučius
Bei kitus galvijus auginti; kiek reik patyrimo
Taupiajai bitei – aš čia dabar apie tai, o Mecene,
Pradedu giesmę. O jūs, skaisčiausios šviesos pasaulio,
Rodą padangių kelius erdvynais skriejantiems metams;
Bakche ir tu, Cerera maitintoja, jeigu per jus tik
Žemė Chaonijos gilę mums pakeitė svyrančiom varpom
Ir Achelojaus taurėn įmaišė vynuogių sulčių;
Faunai, dievai žemdirbių ir jų nuolatiniai globėjai,
Kelkite kojas kartu su mergaitėm driadėm: aš jūsų
Dovanas giedu; Neptūne, kuriam iš žemės kadaise,
Tridančiu smogus į ją, išsoko žvengiantis žirgas;
Tu, o sarge miškų, kurio trys dailios šimtinės
Jaučių, kaip sniegas baltų, rupšnoja Kėjos brūzgynuos;
Net ir tu mums padėk, apleidęs gimtąsias Likėjaus
Girių daubas ir šlaitus, avigani Pane, jei vis dar
Tau teberūpi Menalas, o dieve Tegėjos; Minerva,
Davus alyvą; jaunuoli, išmokęs mus arti; ir tujen
Rankoj nešinas jaunu ūgliu kipariso, Silvane;
Deivės jūs ir dievai, laukų globėjai, maitiną
Niekad nesėto augmens dar jaunus vaisius ir atsiunčią
Iš dangaus aukštumos gausingą lietų pasėliams.
Bet svarbiausia tai tu, o Cezari, nors ir neaišku,
Kokiai tarybai dievų tu pats priklausysi netrukus:
Ar globosi miestus, ar laukus ir žemes prižiūrėsi,
Kad pasaulis tave priimtų kaip vaisių teikėją,
Valdantį metų laikus, ir dieviškus skruostus dabintų
Tavo motinos mirtom; ar tapsi dievu begalinių
Marių, kad vien tik tave godotų jūreiviai, kad būtum
Viešpats net tolimiausioje Tulėj ir kad vandenynų
Kaina Tėtis tave priimtų į žentus; ar jungsies,
Naujo žvaigždyno vardu, į delsiančių mėnesių slinktį,
Kur tarp Mergelės ir siekiančių Žnyplių degas Skorpionas,
Jas atitraukdamas, duos daugiau negu reikia tau vietos.
Kuo betaptum (nes Tartaras juk negali tikėtis
Tavo valdžios, ir tu nepaklusk pragaištingam jos geismui,
Nors Elizėjaus laukai taip žavi graikus ir negali

Motina savo šauksmu iš ten sugrąžint Prozerpinos),
Duok man lengvą kelionę, paremki užmojo drąsą,
Būk gailestingas, kaip aš, nežinančiam kelio sodiečiui
Ir jau dabar įprask, kad melstūsi tau kaip dievybei.

Auštant pavasariui, tąsyk, kai tirpstantis ledas sruvena
Nuo kalvų balzganų, kai, papūtus Zefyru, atšunta
Grumstas, pūkšdamas jautis tepradedą tempti į dirvą
Smingantį arklį ir blizga vagos nugaląstas noragas;
Nes tik dusyk pajutusi šilimą saulės ir šaltį
Žemė gali pilnai patenkinti žemdirbį godų
Derliaus gausa, kurios nepajėgs sutalpinti klojimai.
Bet, prieš pradedant art neištirtą dar lauką, pirmiausia
Reikia vėjus pažint ir kintančias oro savybes;
Tirti, kaip vietos tėvų čia dirbta kadaise; žinoti,
Kas kurioje srityje auginama, kas ten neauga.
Šičia štai dera javai, ten vynuogės tarpsta, kitur gi
Vaismedžiai klesti ir žolės, savaimė išaugę, žaliuoja.
Ar nematai, kaip siunčia šafraną kvapnų mums Tmolus,
Indija – dramblio kaulą ir smilkalus – švelnūs sabiečiai;
Geležį – nuogas chalibas, o bebro dvokiančias sultis –
Pontas ir palmes Elidėje laiminčius žirgus – Epiras.
Taip jau buvo nuo tų laikų, kai, Deukalionui
Akmenis svaiddant į tuščią pasaulį, iš jų atsirado
Žmonės, kieta padermė, – gamta nustatytoms vietovėms
Primetė amžiną tvarką bei dėsnius. Bet eikim prie darbo!
Jeigu žemė riebi, tegu ją pačiais pirmutiniais
Metų mėnesiais jaučiai galingi apverčia, ir grumstai
Tekepa sau brandžioje dulkėtos vasaros saulėj;
Jeigu liesa, tai tuomet pakanka ją, prieš Arktūru
Užtekant, tik negiliai iš paviršiaus suarti: pirmuoju
Atveju – kad neužgožtų tau piktžolės javo, antruoju –
Kad negausinga drėgmė bergždžios smilties neapleistų.

[...]

Saulė ženklais tau primins, ką vakaras žada, ką mąsto
Drėgnas pietys, iš kurios šalies bekylantis vėjas
Ris šviesius debesynus. Kas drįs melage ją vadinti?
Juk dažnai ji pati įspėjo prieš sąmyšio aklo
Negandą, prieš išdavystės pavojų ir tvinkstantį karą.
Cezariui kritus, jinai, gedėdama Romos, iš skausmo
Spindinčią galvą tamsa švinine apsigobė, ir visos
Tautos bedievės drebėjo, nakties amžinos išsigandę,
Nors tuomet jau ir žemė ir jūrų vandenys platūs,
Kraupiai staugiantys šunes ir negandą lemiantys paukščiai
Buvo parodę ženklų. Kiek kartų regėjome Etną
Iš pratrūkusių krosnių laukus kiklopu užliejant,
Spjaudant liepsnas kamuoliais ir skystą akmenio lavą!

Žvangančiais ginklais skambėjo visa germanų padangė;
Niekad nelauktas žemės drebėjimas sukrėtė Alpes.
Šauksmas galingas aidėjo miškų tylumoj ir vienatvėj;
Šiurpiai išblyškę dvasios vaidenosi, nakčiai sutemus;
Net galvijai – o siaubas! – pradėjo kalbėti. Sustojo
Srauniai tekančios upės, ir žemė staiga prasivėrė.
Dramblio kaulas šventyklose verkė ir varis rasojo.
Upių karalius sraunus Eridanas besiausdamas rovė
Girių medžius sūkuriais ir nešė užtvindytais plotais
Tvirtus kartu su galvijais. Aukų viduriuos nesiliovė
Rodęsis negandą lemiąs grėsmingasis plaušas, ir kraujas
Iš šulinių dar vis tebetryško, o miestų aukštybėj
Naktį galėjai girdėt vilkų šiurpulingą staugimą.
Niekad tiek syk iš giedro dangaus neįtrenkė žaibas;
Niekad nebuvo regėta tiek daug pranašingų kometų.
Antrąsyk matė Filipi kovų laukai, kaip romėnų
Pajėgos lygios ginklu kovojo brolis prieš brolių,
Ir dievams, atrodo, patiko, kad kraujas mūsiškių
Dukart tręšė Ematijos žemę ir lygumas Hemo.
Bet ateis kada nors laikai, kuomet koks sodietis,
Ardamas lauką šiose šalyse savo arklu kreivuoju,
Ras surūdijusią ietį arba sunkaus jo kauptuvo
Smūgis pataikys į šalmą, ir jis, atkasdamas kapą
Dirvoj, apstulbęs stebėsis kovotojo kaulų didybe.

O namų ir tėvynės dievai! O Romule didis!
Tiberio ir Palatino globėja, motina Vesta!
Bent netrukdykite šiam jaunuoliui, kurs žada įvesti
Tvarką pasauly! Juk mums per daug jau kraujo kaštavo
Laomedono sulaužytos priesaikos kreivos. Seniai jau,
Cezari, mums pats dangus tavęs pavydi ir skundžias,
Kad lig šiolei dar vis tau žemiškos pergalės rūpi.
Teisė juk ir pas mus smurtu keičiama, o pasaulį
Siaubia karai bei gausios piktybės. Jau nieks neberodo
Arklui vertos pagarbos. Sodietis išeina, ir dirvos
Lieka dunksoti apleistos; iš pjautuvo nukala kardą.
Čia Eufratas sukilo, čia vėl Germanijoje karas;
Miestai kaimynai, nebodami teisės, užpuola viens kitą.
Nieko negerbiąs Marsas po žemės rutulį visą
Siautėja – kaip keturkinkiai arenoj, kai jie pasileidę
Lekia kaskart vis greičiau, ir veltui dar vairininkas
Bando stabdyti vadžių neklausantį savo vežimą.

ANTROJI KNYGA

[...]

Ak, kokie laimingi sodiečiai, – tiktai ar jie žino
Vertę tos laimės? – kuriuos, toli nuo nesantaikos ginklų,
Žemė teisinga lengvai ranka dosniąja maitina.
Nors jiems rūmai aukštais portalais neišvemta rytą
Iš visų kambarių linkėtojų; žvilgsnių netraukia
Vėžlio kiauto danga gražiai padabintos kolonos,
Aukso siuvinio žvilgantys rūbai ir bronzos Korinto;
Nors jie vilnos baltos asirų spalva ir nedažo,
Tyro aliejaus kvapnia žieve cinamono nedarko,
Jiems užtat priklauso saugi, taikinga ramybė
Ir butis be apgaulės, turtinga visokiom gėrybėm;
Jų gyvi ežerai, laukų plačiųjų vienatvė,
Olos, slėnių vėsa, baubimas jaučių ir lengvas
Poilsis medžių paunksnėj, ir žvėrys lūžtvėse girių;
Daug nuveikiąs, kantrus, mažai reikalaujās jaunimas;
Aukos dievams ir tėvų gerbimas: tarp jų teisingumo
Deivė, aplėisdama žemę, čia žengė pastarą žingsnį.

Bet pirmiausia, o mielosios mūzos, – aš jūsų šventuosius
Ženklus, persunktas meilės, nešioju, – priėmę į savo
Tarpą, parodykit man dangaus kelius ir žvaigždynus,
Saulės užtemimus ir mėnesio darbus; ko dreba
Žemė, kodėl staiga patvinusi jūra pralaužia
Pylimų sienas ir grįžta atgal į save; ko žieminė
Saulė visad taip skuba į jūrų gelmes pasinerti,
Ko tiek lėtosios naktys užtrunka. Bet jeigu šaltasis
Kraujas, tekantis širdį apraizgiusiom gyslom, neleistų
šių gamtos apraiškų suvokti, teteikia man džiaugsmo
Kaimas ir sraunūs daubų upokšniai; tik jus aš mylėsiu,
Girios ir upės, be garso! Kur jūs, o lygumos plačios,
Sperchijus kur ir klyksmu triukšmingų Spartos bakchančių
Skambantis Táigetas? Kas nuneš mane į vėsiąsias
Hemo daubas ir paslėps šakų ūksmingų pavėsy?

Koks laimingas tasai, kurs esmę visatos pažino,
Kurs po kojom sumynė ir baimę, ir žiauriąją lemtį,
Ir Acherono godaus siutimą! Bet lygiai laimingas
Tas, kurs pažįsta laukų ir girių dievybes – Silvaną
Senąjį, Paną ir seseris nimfas, nes jo nepalenks jau
Nei purpurinis rūbas valdovo, nei rykštės, nei brolių
Kovos, vienu prieš kitus klastingai sukeltos, nei dakas
Iš sąmokslaujančio Istro išlipęs, nei Romos valstybės
Rūpesčiai; nei karalysčių žlugimai jo nebejaudins
Nei jis vargšo gailės, nei jis pavydės kam nors turto.
Kokį vaisių medis jam duoda, kas dirvoj išauga,
Tą jis ir pjauna. Nežino taip pat jisai geležinės
Teisės, turgavietės triukšmo, nelanko viešųjų archyvų.
Tuosyk kiti irklais kankina akląją jūrą,
Puola tiesiai ant kardo ir veržias į rūmus valdovų;

Vienas miestą su vargšais penatais mėgina sugriauti,
Vien tik kad gertų brangaus akmens taurėmis, kad miegotų
Tiriško purpuro lovoj, o kitas, turtus susikroves,
Guli ant užkasto aukso; šis stebi apstulbęs tribūną,
Tas gi svaigsta audringais tėvų ir liaudies plojimais;
Dar kiti, besimėgaują brolių krauju susitepę,
Gimtąjį namą ir slenkstį lengvai iškeičia į tremtį
Ir kitose padangėse ieško sau tėviškės saulės.
Štai žemdirbys lenktuoju arklu suarė dirvą;
Tai jo metinis darbas; tuo jis išlaiko tėvynę,
Šeimą, jaučių bandas ir karvių prieauglį dailų.
Taip be perstojo metai jam teikia derlių visokį:
Čia obuoliai, čia veršiuikai, čia jvas, ant šiaudo pribrendęs;
Pjūtis virsta iš dirvos, ir perkrauti viskuo klojimais.
Štai ir žiema! Jau pradeda spaust Sikiono alyvą;
Kiaulė pareina namo, gilių prisiputusi; girios
Pilnos arbutų; ruduo išdėsto vaisius įvairiausius;
Vynuogių kekėm brandžiom jau dega sūlėtos uolos.
Baigusį darbą artoją dabar apkabinę bučiuoja
Meilūs vaikai, ir spindi namai nekaltybe. Pieningos
Karvės tešmenis velka; linksmi žaliuojančioj pievoj
Bados, sukibę ragais, ožiukai riebūs. Sodietis
Švenčia dabar jau ir pats: žolėj išsitiesęs, prie laužo,
Taurę draugams vainikuojant, jis šaukia tave, o Lenėjau,
Liedamas vyną. Tada piemenims po guoba užbrėžia
Žymę ieties greitosios varžyboms, ir šie, nusirengę
Savo užgrūdintus kūnus, sodietiškai ruošiasi kovai.
Šitaip kadaise gyveno senovinės gentys sabinų,
Remas su Romulu; taip išaugo galingi etruskai,
Taip iškilo puiki, visus pranokusi Roma,
Savo septynias kalvas apjuosus vienintele siena.
Dar prieš Diktės karalių, prieš tuos laikus, kai bedievės
Gentys buliukų jaunų prieauglį skersdavo puotai,
Tokį gyvenimą vedė šioj žemėj auksinis Saturnas.
Žmonės tąsyk dar vis nebuvo niekur girdėję
Karo trimitų arba ant priekalo plakamo kardo.

Bet plačioji laukų erdvė pralėkta, ir dabar jau
Laikas iš jungo paleist žirgų garuojančius sprandus.

[...]

KETVIRTOJI KNYGA

Šįkart dainuosiu dievų iš oro mums siųstą padangių
Dovaną medų. Tad teikis pažvelgt į ją, o Mecene!
Aš parodysiu tau mažyčių būtybių pasaulio
Nuostabą keliantį vaizdą – su jo vadais kilniadvasiais,

Jo gentimis, papročiais, būdu ir kaip jis kovoja.
Nors tema ir menka, garbės iš to bus nemaža,
Jeigu dievai netrukdyt ir jei išklausys Apolonas.

[...]

Na, o dabar aš atskleisiu paties Jupiterio duotas
Bitėms gyvenimo būdo savybes už tai, kad jos kitkart,
Daužomos bronzos garsais kuretų prišauktos, stropiai
Diktės urve, po žeme, maitino dangaus kunigaikštį.
Vienos tik bitės turi bendrus vaikus ir gyvena
Visos – ištisas miestas – vienos pastogės bendrystėj,
Griežtai įstatymų globai pakluse; vienos tik bitės
Turi savo tėvynę ir butą. Atmindamos žiemą,
Vasarą pluša ir viską į bendrą kraują aruodą.
Maisto rinkėjos, kaip to bendra tvarka reikalauja,
Skraido laukuos, tuo tarpu kai kitos, namie pasilikę,
Deda pirmuosius lipnios žievės, šakų ir Narcizo
Ašarų pamatus koriui ir lipdo kimbantį vašką;
Trečios auklėja viltį bityno – jaunąsias; dar kitos
Sunkia medų tyriausią, kol vėl nuo jo išsitempia
Korio skystu gėlių nektaru pripildytos akys.
Vienos iš jų – taip buvo joms lemta – budi prie vartų;
Čia pasikeisdamos stebi, ar debesys atneša lietu,
Priima grįžtančių bičių naštas arba susibūrę
Veja tingiąsias tranų bandas iš bityno. Taip darbas
Verda be paliovos; medus pakvimpa čiobreliais.
Lygiai kaip kad kiklopai iš sunkiai tįstančios masės
Kala žaibus; vieni iš jaučio odos padarytom
Dumplėm įtraukia ir išpučia orą, kiti gi tuo tarpu
Paneria šnypščianti varį, ir Etna nuo priekalo stena;
Darbo ritme jie visi vienodai mojuoja galingom
Rankom ir replių žnyple suspaustą geležį suka.
Taip – jei galima lygint didžius su mažais – ir Kekropo
Bitę, ką ji bedirbtų, jos įgimtas noras pralobti
Skatina savo tarnybą atlikti. Amžium senesnės
Rūpinas miestais, taiso korius ir įgudusiom rankom
Stato namus. Jaunesnės – jos grįžta vėlai ir išvargę –
Parneša pilnas šlaunis čiobrelių; kelionėj jos valgė
Balzgano karklo, liepsningo šafrano, žalčialunkio sulčių,
Pilkšvo jacinto žiedų, arbutų ir limpančios liepos.
Darbo ir poilsio laikas visoms tas pats ir vienodas:
Rytą pasipila jos bėgčiom ir perdien nesustoja;
Tik kada sutema vėl primena joms, kad jau laikas
Lėkti namo iš laukų, jos grįžta išvargę ilsėtis.
Tąsyk ant slenksčio, aplink duris, pasigirsta zvimbimas;
Bet netrukus po to, jau bitėms sugulus, užvaldo
Viską tyla ir naktis, ir sąnarius apima miegas.
Lietui artėjant, jos niekad toli neskrenda ir, ryčiui

Pūčiant vis iš arčiau, nepasitiki dangui, tik saugiai
Miesto sienų globoj plasnoja vandens parsinešti.
Lekia kitur tik trumpam; dažnai jos ant savo sparnelių
Nešasi akmenukus, – kaip laivai nepastovūs, išplaukę
Jūron audringon, balastą, ir bando erdvėj paskrajoti.

Bet iš tikrųjų labiausiai nustebins ši jų savybė:
Bitės nesiporuoja; jų kūnai niekad nealpstą
Meilės glėby, nepažįsta nė gimdymo skausmo. Jos pačios
Renka vaikus nuo kvapnių žolių ir nuo lapų, jos pačios
Sau išsiugdo karalių, kaip lygiai ir mažą kviritą;
Pačios atstato rūmus ir ištisas vaško valstybes.
Gan dažnai, tarp aštrių uolų sparnelius susidraskę,
Noriai sukniumba po savo našta ir iškvepia dvasią –
Taip jos myli gėles ir amatu savo didžiuojas.
Nors joms skirtosios dienos taip greit pasibaigia, – nes bitės
Niekad ilgiau septintos jų vasaros neišgyvena, –
Rasė visad nemirtinga išlieka, ir daugel dar metų
Stovi namai jų bei turtai ir mato ainių gausybę.
Savo karalių, beje, taip negerbia Egiptas nei lidų
Žemė plačioji, nei partai, nei medų Hidaspas, kaip bitės.
Tol, kol karalius saugus, jos visos gyvena vieningai;
Vos jam mirus, vienybė tuoj pat išyra, ir bitės
Ima griauti korius ir plėsti nuosavą medų.
Šiaip – jis prižiūri jų darbus; jį gerbia visos ir visos,
Dūgzdamos garsiai, būriais apspitusios, saugo; dažnai jos
Iškelia jį ant pečių: kovos sūkury jos jį dengia
Kūnais, kad sau žaizdomis laimėtų didvyrišką mirtį.
Šiais ženklais ir šiais pavyzdžiais pasirėmęs, ne vienas
Teigė, jog bičių gyvenimo sąrangoj galįs įžvelgti
Dieviško proto dalelę ir Eterio dvelksmą; dievybės
Pradas persunkiąs žemę, dangaus gilybę ir jūras;
Bandos, kaimenės, žmonės ir žvėrys bei visos jų rasės
Gimstant gauną iš jo menkąsias gyvybes; visi jie
Grįžta atgal į jį, ištirpę visatoje; mirčiai
Nesą pasaulyje vietos, ir taip jie, pulsuoją gyvybe,
Kylą aukštyn su žvaigždėm padangių erdvėj susijungti.

[...]

Iš lotynų kalbos vertė Alfonsas Nyka-Niliūnas